ความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออก ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

ธนาธิป ศรีละออง[1*], วริยา อาจเวทย์[1] และ จิรัชญา เหล่าคมพฤฒาจารย์[2]

[1]นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ชัยภูมิ
[2]อาจารย์ที่ปรึกษา คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ชัยภูมิ
*ผู้รับผิดชอบบทความ: email: dhanadhip.naene1999@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา เพื่อศึกษาความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลโพนทอง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ จากกลุ่มตัวอย่าง 161 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านทัศนคติและพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออก เท่ากับ .75, .80 และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบความรู้ ด้วยวิธีของ Kuder-Richardson มีค่าเท่ากับ 0.78 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุดและสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลจากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 81.0 มีอายุในช่วง 50-59 ปี ไม่เคยป่วยด้วยโรคไข้เลือดออก ร้อยละ 90 มีประสบการณ์ทำงาน 10-19 ปี (ร้อยละ 37) มีความรู้และทัศนคติในการป้องกันโรคไข้เลือดออกอยู่ในระดับดี ร้อยละ 95.00 (Mean = 0.86, S.D. = 0.10) และ 90.00 (Mean= 4.12, S.D. = 0.33) พฤติกรรมในการป้องกันโรคไข้เลือดออกอยู่ในระดับดี ร้อยละ 65.00 (Mean = 2.46, S.D. = 0.28) โดยพบว่า ความรู้และทัศนคติ มีความสัมพันธ์เชิงผกผันกับพฤติกรรมในการป้องกันโรคไข้เลือดออก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p = -0.015, r =0.50) ข้อเสนอแนะ ควรสร้างความตระหนักในด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมและสร้างความเข้มแข็งในการป้องกันโรคไข้เลือดออกให้แก่ชุมชน

คำสำคัญ: ความรู้ ทัศนคติ พฤติกรรมการป้องกัน โรคไข้เลือดออก

Knowledge, Attitude and Dengue Fever Prevention Behavior of Village Volunteers

Dhanadhip Srila-ong[1*], Wariya Arjwet[1], and Jiratchaya Laokhompruttajarn[2]

[1]Student Nursing, Faculty of Nursing, Chaiyaphum Rajabhat University
[2]Advisor, Faculty of Nursing, Chaiyaphum Rajabhat University
*corresponding author: email dhanadhip.naene1999@gmail.com

Abstract

This descriptive research aimed to study knowledge, attitudes and dengue hemorrhagic fever (DHF) prevention behaviors of the public health volunteers at Phon Thong sub-district, Mueang district, Chaiyaphum province. The sample group in this study with number of 161 systematic random sampling was used. The data collection was a questionnaire which was verified content validity from 3 experts. The reliability of the questionnaire on the attitude and prevention of dengue has the statistic confidence level of .75, .80 and the test knowledge factor of Kuder-Richardson had a value of 0.78. Data were analyzed using percentage, mean, average, standard deviation ,minimum, maximum and Pearson's product moment correlation.

The result found that the most sample population is the female (81.0 percent) with age from 50-59 years, and almost samples (90%), have been never infected with dengue hemorrhagic fever and have been work experience 10-19 years (37%). Knowledge and attitude of DHF prevention behaviors were 95.00 (Mean = 0.86, S.D. = 0.10) and 90.00 percentage (Mean = 4.12, S.D. = 0.33) in good level. Behaviors of DHF prevention behaviors were 65.00 percentage (Mean = 2.46, S.D. = 0.28). Correlation between the knowledge and the attitude inverse the behavior of DHF prevention has significant (p = -0.015, r =0.50). The result suggested that the health care practitioners should be concerned about the public coordination by focusing on the partnership and strength of community DHF prevention.

Keywords: Knowledge, attitudes, prevention behaviors, dengue hemorrhagic fever

บทนำ

โรคไข้เลือดออกเกิดจากเชื้อไวรัสเด็งกี่ (Dengue virus) โดยมียุงลายเป็นพาหะนำโรค โรคนี้จัดได้ว่าเป็นปัญหาสาธารณสุขและเกิดการแพร่ระบาดเป็นวงกว้างในหลายประเทศทั่วโลก ซึ่งพบผู้ป่วยในทุกกลุ่มอายุ โดยทั่วไปมักจะระบาดในช่วงฤดูฝน เนื่องจากอุณหภูมิและความชื้นในฤดูฝนเอื้อต่อการทำให้เกิดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายซึ่งเป็นพาหะของ โรคไข้เลือดออกมากขึ้น (ชมพูนุช อินทศรและคณะฯ,2560) ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการแพร่กระจายของโรคไข้เลือดออกมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่

ซึ่งประกอบด้วย ชนิดของเชื้อไวรัสเดงกี่ชนิดของยุงที่เป็นพาหะ สภาพภูมิอากาศ ภูมิต้านทานของประชาชน ความหนาแน่นของประชากร การขาดความรู้ความเข้าใจของประชาชนในการที่จะกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายอย่างต่อเนื่อง (จิระพัฒน์ เกตุแก้ว และศรเพชร มหามาตย์, 2558)

สถานการณ์โรคไข้เลือดออกของประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2562 จากระบบรายงานการระบาดวิทยากรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข มีรายงานผู้ป่วยโรคไข้เลือดออก (dengue hemorrhagic fever) สะสมรวม 73,324 ราย อัตราป่วย เท่ากับ 73.32 ต่อประชากรหนึ่งแสนคน และมีการรายงานจำนวนผู้ป่วยไข้เลือดออกมากกว่าปี พ.ศ. 2561 ณ ช่วงเวลาเดียวกัน 2.3 เท่า ผู้ป่วยเสียชีวิต 15 ราย อัตราป่วยตาย (ร้อยละ 0.11) การกระจายการเกิดโรคไข้เลือดออกตามกลุ่มอายุ ส่วนใหญ่พบในกลุ่มอายุ 5-14 ปี มีอัตราป่วยสูงสุดคือ 69.77 ต่อประชากรหนึ่งแสนคน รองลงมา ได้แก่ กลุ่มอายุ 15-34 ปี (26.75) และอายุ 0-4 ปี (24.73) ตามลำดับ (สำนักระบาดวิทยา, 2562) และในปี 2563 พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอัตราการเจ็บป่วยสูงที่สุด เท่ากับ 91.56 ต่อประชากรแสนคน จังหวัดที่มีอัตราการเจ็บป่วยสูงสุด คือ จังหวัดชัยภูมิ มียอดผู้ป่วยสะสมรวม 401 ราย อัตราป่วย เท่ากับ 35.20 ต่อประชากรหนึ่งแสนคน มีผู้ป่วยเสียชีวิต จำนวน 32 ราย อัตราป่วยตาย เท่ากับ (ร้อยละ 0.07) (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชัยภูมิ, 2563) จะเห็นได้ว่า โรคไข้เลือดออกยังเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญของจังหวัดชัยภูมิ และส่งผลกระทบโดยตรงต่อสุขภาพประชาชนในแง่การเจ็บป่วย ประชาชนทุกกลุ่มอายุมีโอกาสเสี่ยงที่จะเจ็บป่วยได้

นโยบายของกระทรวงสาธารณสุขได้สนับสนุนให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มีหน้าที่ในการแจ้งให้ประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบทราบและขอความร่วมมือในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกไม่ให้แพร่ระบาดออกไป เพื่อลดจำนวนผู้ป่วยในพื้นที่ ร่วมกับมีการอบรมให้ความรู้แก่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง แต่แนวโน้มการป่วยด้วยโรคไข้เลือดออก กลับมีปริมาณไม่ลดลง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวินัย พันอ้วน (2558) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับทักษะในการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกของ อสม. โดยภาพรวม ในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอนไม่มีความสัมพันธ์กัน ดังนั้น จึงมีความสนใจที่จะศึกษางานวิจัยเรื่องนี้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในทุกพื้นที่ให้มีศักยภาพในการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออกอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน ตำบลโพนทอง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร คือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนตำบลโพนทอง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ มีจำนวน 12 หมู่บ้าน มีจำนวนประชากร เท่ากับ 231 ราย (โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโพนทอง, 2563)

กลุ่มตัวอย่าง คือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านตำบลโพนทอง ที่มีอายุระหว่าง 20-60 ปี กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ด้วยสูตร Taro Yamane (Taro Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 161 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (Systematic random sampling) ตามลำดับรายชื่อของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านตำบลโพนทอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 คุณลักษณะส่วนบุคคล จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ เพศ ประสบการณ์ในการทำงาน อาชีพและรายได้

ส่วนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก จำนวน 10 ข้อ เป็นมาตรวัดระดับอัตราส่วน โดยแบ่งช่วงการให้คะแนน (ประเทือง ฉ่ำน้อย, 2560) ดังนี้

ระดับสูง	ช่วงคะแนน	8-10 คะแนน (ร้อยละ 80-100)
ระดับปานกลาง	ช่วงคะแนน	6-7 คะแนน (ร้อยละ 60-79)
ระดับต่ำ	ช่วงคะแนน	0-5 คะแนน (ร้อยละ 0-59)

ส่วนที่ 3 ทัศนคติเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก จำนวน 8 ข้อ เป็นมาตรวัดระดับอันตรภาค โดยแบ่งช่วงการให้คะแนน (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) ดังนี้

ระดับมากที่สุด	ช่วงคะแนน	4.21 -5.00
ระดับมาก	ช่วงคะแนน	3.41 -4.20
ระดับปานกลาง	ช่วงคะแนน	2.61 -3.40
ระดับน้อย	ช่วงคะแนน	1.81 -2.60
ระดับน้อยที่สุด	ช่วงคะแนน	1.00- 1.80

ส่วนที่ 4 พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากโรคไข้เลือดออก จำนวน 8 ข้อ เป็นมาตรวัดระดับอันตรภาค โดยแบ่งช่วงการให้คะแนน ดังนี้ (ประเทือง ฉ่ำน้อย, 2560)

ระดับสูง	ช่วงคะแนน	13-16
ระดับปานกลาง	ช่วงคะแนน	10–12
ระดับต่ำ	ช่วงคะแนน	0–9

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันโรคไข้เลือดออก

การหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

โดยการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน วิเคราะห์ความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามซึ่งนำไปทดลองใช้กับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านตำบลโพนทอง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 30 ราย และคำนวณหาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบความรู้ ด้วยวิธีของ Kuder-Richardson (KR-20) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.78 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเกี่ยวกับ ทัศนคติและพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากโรคไข้เลือดออกเท่ากับ 0.75 และ 0.80 ตามลำดับ การวิจัยนี้ได้ผ่านการขอจริยธรรม เลขที่ 009-2563 จากคณะกรรมจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้ในการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด ในการอธิบายข้อมูล คุณลักษณะส่วนบุคคล ความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออก

2. สถิติเชิงอ้างอิง (Inferential Statistics) โดยหาความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ ทัศนคติกับพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน ตำบลโพนทอง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ โดยใช้สถิติ Pearson’s Product Moment Correlation Coefficient กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากข้อเสนอแนะ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. คุณลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 81.0) มีอายุระหว่าง 50-59 ปี (ร้อยละ 37.7) อายุต่ำสุด 20 ปี สูงสุด 60 ปี (Mean = 8.6, S.D. = 1.25) มีประสบการณ์ทำงาน 10-19 ปี (ร้อยละ 37) ประกอบอาชีพเกษตรกร (ร้อยละ 70.4) และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000-10,000 บาท (ร้อยละ 54.3) และได้รับการศึกษาสูงสุดในระดับประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 56.1 ประชาชน ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปมากที่สุด ร้อยละ 33.8 และ พบว่าส่วนใหญ่ไม่เคยป่วยด้วยโรคไข้เลือดออก ร้อยละ 90

2. ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้อยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 93.17) และระดับปานกลาง (ร้อยละ 6.21) ได้คะแนนต่ำสุด 3 คะแนน สูงสุด 9 คะแนน เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ความรู้เกี่ยวกับเชื้อที่ทำให้ป่วยเป็นโรคไข้เลือดออก คือ เชื้อไวรัสเด็งกี่ (ร้อยละ 99.4) รองลงมา คือ ไข้เลือดออกเป็นโรคติดต่อเป็นแล้วมีโอกาสเป็นอีก (ร้อยละ 98.8) และข้อที่มีมีคะแนนต่ำที่สุด คือ ยุงลายเป็นพาหะของโรคไข้เลือดออกส่วนใหญ่เป็นยุงตัวผู้ (ร้อยละ 8.8) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลโพนทอง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

ระดับความรู้	จำนวน (n=161)	ร้อยละ
ระดับสูง (8-10 คะแนน)	150	93.17
ระดับปานกลาง (6-7 คะแนน)	10	6.21
ระดับต่ำ (0-5 คะแนน)	1	0.62
Mean = 8.6 , S.D. = 1.25, Min =3, Max = 9		

3. ทัศนคติในการป้องกันโรคไข้เลือดออก พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทัศนคติในการป้องกันโรคไข้เลือดออกอยู่ในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 99.38) รองลงมา คือ ระดับดีมาก (ร้อยละ 0.62) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทัศนคติในการป้องกันโรคไข้เลือดออกของกลุ่มตัวอย่าง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดและทัศนคติอยู่ในระดับมากที่สุด คือโรคไข้เลือดออกเป็นโรคที่มีอันตรายต่อชีวิต (ร้อยละ 52.80) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคไข้เลือดออกในชุมชนสามารถทำได้โดยการทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย ซึ่งต้องทำพร้อม ๆ กัน ทุกหลังคาเรือน จึงจะได้ผลดี (ร้อยละ50.19) ดังแสดง ในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ทัศนคติในการป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลโพนทอง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

ระดับทัศนคติ	จำนวน (n=161)	ร้อยละ
ระดับทัศนคติดีมากที่สุด (4.21 -5.00)	160	99.38
ระดับทัศนคติดีมาก (3.41 -4.20)	1	0.62
Mean = 4.55, Min =3, Max =5		

4. พฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออก พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 52.17) รองลงมาระดับปานกลาง (ร้อยละ 36.65) เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของกลุ่มตัวอย่างรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด การคว่ำภาชนะที่มีลูกน้ำหรือการทำลายภาชนะที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์เป็นการ

ป้องกันโรคไข้เลือดออกได้ (ร้อยละ 71.4) รองลงมา คือการการช่วยกักกันกำจัดยุงลาย/ลูกน้ำยุงลายจะทำให้ท่านและเพื่อนบ้านปลอดภัยจากโรคไข้เลือดออก (ร้อยละ 68.3) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ มีบ้านที่ไม่มีเด็กเล็กไม่จำเป็นต้องช่วยกำจัดลูกน้ำยุงลาย (ร้อยละ 55.9) ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ระดับพฤติกรรมในการป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลโพนทอง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

ระดับพฤติกรรม	จำนวน (n=161)	ร้อยละ
ระดับสูง (13-16)	84	52.17
ระดับปานกลาง (10–12)	59	36.65
ระดับต่ำ (0–9)	18	11.18
Mean =13, S.D. =3, Min = 8, Max = 16		

5. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทัศนคติกับพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลโพนทอง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน พบว่า ความรู้มีความสัมพันธ์เชิงผกผันกับพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p = -0.015, r =0.50) ส่วนทัศนคติและพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลโพนทอง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กัน

ตารางที่ 4 แสดงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และทัศนคติกับพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของ อสม. (n = 161)

ปัจจัย	พฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของ อสม.		
	Pearson correlation (r)	Sig. (2-tailed)	ระดับความสัมพันธ์
ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก	0.50	-0.015*	ปานกลาง เชิงผกผัน
ทัศนคติกับการป้องกันโรคไข้เลือดออก	0.28	-0.155	ไม่มีความสัมพันธ์กัน

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

6. ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามปลายเปิด พบว่า ควรส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขในด้านความรู้เรื่องโรคไข้เลือดออก ความรุนแรงของโรคไข้เลือดออก เพื่อนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการแนะนำประชาชนเพื่อให้ชุมชนสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ ควรจัดหาแหล่งข้อมูลความรู้ที่สามารถค้นคว้าเพิ่มเติมได้ เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก

การอภิปรายผล

ระดับความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้อยู่ในระดับสูง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ อสม. ได้รับการพัฒนาและส่งเสริมด้านความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกอย่างต่อเนื่องจึงส่งผลต่อความรู้ สอดคล้องกับการวิจัยของวินัย พันอ้วน (2562) เรื่อง ความรู้และทักษะในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก อยู่ในระดับมาก และความรู้และทักษะการป้องกันและควบคุมไข้เลือดออกของ อสม.

มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวก (r = 0.523 , p-value = 0.01) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูนรินทร์ สีกุด (2560) เรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ผลการวิจัย พบว่า ผู้นำชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในระดับสูง (ร้อยละ 39.50) และความรู้เรื่องการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของผู้นำหมู่บ้านในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (r = .185 , p-value = .019)

ทัศนคติในการป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทัศนคติในระดับสูงมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ อสม.ที่มีความรู้ดี ได้รับการส่งเสริมสมรรถนะอย่างต่อเนื่อง ร่วมกับมีระยะเวลาในการทำงานที่มากกว่า 10 ปี ล้วนส่งผลให้มีทัศนคติที่ดีต่อการป้องกันโรคไข้เลือดออกตามมา สอดคล้องกับงานวิจัยของนิคม แก้ววันดี (2557) เรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ตำบลนครเจดีย์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกระดับสูง แสดงให้เห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างมีการเอาใจใส่ดูแลสุขภาพของคนในครอบครัว ทำให้เกิดทัศนคติหรือความรู้สึกที่ดีต่อบุคคลในครอบครัว จึงมีผลโน้มเอียงทำให้กลุ่มตัวอย่างแสดงการป้องกันและควบคุมโรคเพื่อไม่ให้เกิดโรคไข้เลือดออกกับบุคคลในครอบครัวของตนเองและสอดคล้องกับงานวิจัยของวิมลรัตน์ ถนอมศรีเดชชัย,ทัศวรรณ วัชระ,เปรมิกา เนียมเกตุ และ มณีรัตน์ สวนดอกไม้ (2560) เรื่อง การมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ ผลการวิจัย พบว่า ทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ในกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในพื้นที่อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ พบว่ามีค่ามากเกินกว่าครึ่งอยู่ในระดับดี จำนวน 164 ราย คิดเป็น ร้อยละ 60.7

พฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ อสม. ที่ได้รับการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่องและได้รับการสนับสนุนในด้านวัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ย่อมส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากโรคไข้เลือดออกที่ดีตามมาได้ สอดคล้องกับการวิจัยของผ่องศรี พูลทรัพย์,รัชนี ครองระวะ,ภิรมย์ ลี้สุวรรณและบรรณฑวรรณ หิรัญเคราะห์ (2558) เรื่อง การพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) โดยการส่งเสริมการทำงานแบบมีส่วนร่วมตามสภาพจริง รพสต.ท่าผา อ.บ้านโป่ง จ.ราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า หลังการศึกษา อสม. มีพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออก อยู่ในระดับสูง การรับรู้โอกาสเสี่ยง รับรู้ความรุนแรงและรับรู้ประโยชน์ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันไข้เลือดออก ปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการพัฒนาพฤติกรรม ของ อสม. ในการส่งเสริมการทำงานแบบมีส่วนร่วมตามสภาพจริง ได้แก่ ทัศนคติเชิงบวกต่อสถานการณ์โรคไข้เลือดออก การทำงานที่สอดคล้องกัน ของทีมสุขภาพ และ ความร่วมมือในการปฏิบัติงานและสอดคล้องกับงานวิจัยของประเทือง ฉ่ำน้อย (2558) เรื่อง การศึกษาระดับความรู้ การรับรู้ และพฤติกรรม การดำเนินงานควบคุมโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุข กรณีศึกษา : อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการดำเนินงานในการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออกอยู่ในระดับสูง

ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทัศนคติกับพฤติกรรมในการป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลโพนทอง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ความรู้ในการป้องกันโรคไข้เลือดออก มีความสัมพันธ์เชิงผกผันกับพฤติกรรมในการป้องกันโรคไข้เลือดออกของ อสม. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับการศึกษาของชมพูนุช อินทศรี, ภัคจิรา สาระวงษ์,อโนทัย ผลิตนนท์เกียรติและดวงใจ เอี่ยมจ้อย (2560) พบว่า ประชาชนมีลักษณะส่วนบุคคล ความรู้ สิ่งแวดล้อมในชุมชนบ้าน ไม่มีความสัมพันธ์กับการป้องกันโรคไข้เลือดออก ส่วนอาชีพและประสบการณ์ทำงาน มีความสัมพันธ์กับการป้องกันโรคไข้เลือดออก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (p-value < 0.05) ส่วนทัศนคติกับพฤติกรรมในการป้องกัน

โรคไข้เลือดออกของ อสม. พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กัน สอดคล้องกับการศึกษาของวินัย พันอ้น (2560) พบว่า ความรู้และทัศคติไม่มีความสัมพันธ์กับทักษะในการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการดำเนินงานในการควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออกในพื้นที่ที่ผ่านมา มีการมุ่งเน้นให้ความรู้แก่ประชาชนเป็นอย่างมาก ทั้งจากการลงพื้นที่ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ทางหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน โดยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านและผู้นำชุมชน เป็นผลให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกเป็นอย่างดี แต่ยังขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานส่งผลให้พฤติกรรมในการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชน ตำบลโพนทองไปในทิศทางที่ไม่ดี

บทสรุป

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลโพนทอง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ มีความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกในระดับสูง และประสบการณ์ในการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีความสัมพันธ์กับการป้องกันโรคไข้เลือดออก ดังนั้นการที่จะให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลโพนทอง มีพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกไปในทางที่ดีควรให้ความรู้ เสริมสร้างทัศนคติทางบวกและพัฒนาทักษะในการป้องกันโรคไข้เลือดออกโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมให้แก่ อสม. อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากโรคไข้เลือดออก รวมถึงการเผยแพร่ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ที่ตนเองรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ผลการศึกษา พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน บางส่วนมีความรู้ในระดับปานกลางและมีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากโรคไข้เลือดออก อยู่ในระดับต่ำและปานกลาง ดังนั้นควรมีให้ความรู้และเสริมสร้างทักษะการป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบมีส่วนร่วมและมีการกำกับ ติดตามอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงทดลองแบบมีส่วนร่วม โดยนำปัจจัยที่ศึกษาได้ไปวางแผนในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาแนวทางการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในชุมชนอย่างเหมาะสม

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลโพนทอง ผู้อำนวยโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโพนทอง ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการเป็นพื้นที่ในการเก็บข้อมูลวิจัยในครั้งนี้ ขอบคุณ คณาจารย์คณะพยาบาลศาสตร์ ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย และเจ้าหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขตำบลโพนทอง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิทุกท่านที่ได้กรุณาเป็นตอบแบบสอบถามให้ในครั้ง

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมโรค. (2563). **สถานการณ์ไข้เลือดออกประเทศไทย.** ค้นเมื่อ 17 มิถุนายน 2563 จาก https://ddc.moph.go.th/dvb/news.php?news=696&deptcode=dvb

จิระพัฒน์ เกตุแก้ว และศรเพชร มหามาตย์. (2558). **การพยาบาลโรคไข้เลือดออก พ.ศ. 2558.** ค้นเมื่อ 17 มิถุนายน 2563 จาก https://www.pidst.or.th/A434.html?action=download&file

ชมพูนุช อินทศรี,ภัคจิรา สาระวงษ์,อโนทัย ผลิตนนท์เกียรติและดวงใจ เอี่ยมจ้อย (2560). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชากรในชุมชนบ้านครองนา ต.ศีรษะจรเข้น้อย อ.บางเสาธง จ.สมุทรปราการ. **วารสารวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี หัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.**3(1):43-51.

นิคม แก้ววันดี. (2558). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ตำบลนครเจดีย์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน. **รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 15**:73-86.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). **การวิจัยเบื้องต้น.** พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

ประเทือง ฉ่ำน้อย. (2558). **การศึกษาระดับความรู้ การรับรู้ และพฤติกรรมการดำเนินงานควบคุมโรค ไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุข.** กรณีศึกษา:อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชรสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 3 จังหวัดนครสวรรค์ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข.

ผ่องศรี พูลทรัพย์,รัชนี ครองระวะ,ภิรมย์ ลี้สุวรรณและบรรณฑวรรณ หิรัญเคราะห์.(2558). การพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) โดยการส่งเสริมการทำงานแบบมีส่วนร่วมตามสภาพจริง รพสต.ท่าผา อ.บ้านโป่ง จ.ราชบุรี.**วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข**. 25(2):206-218.

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโพนทอง. (2563). **จำนวนสมาชิก อสม.ตำบลโพนทอง**. ค้นเมื่อ 17 มิถุนายน 2563 จาก http://gishealth.moph.go.th/pcu/admin/pcu.php?code=01712

วิมลรัตน์ ถนอมศรีเดชชัย,ทัศวรรณ วัชระ,เปรมิกา เนียมเกตุ และ มณีรัตน์ สวนดอกไม้. (2560). **การมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่.** การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาครั้งที่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม 2560.

วินัย พันอ้วน. (2560). **ความรู้และทักษะในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

สำนักระบาดวิทยา. (2562). **การแพร่ระบาดโรคไข้เลือดออกของภาคอีสาน พ.ศ.2562-2563.** ค้นเมื่อ 17 มิถุนายน 2563 จาก https://ddc.moph.go.th/uploads/ckeditor/6f4922f45568161a8cdf4ad2299f6d23/files

Yamane, T.(1973). **Statistics: An Introductory Analysis**. 3rd Edition. New York: Harper and Row.